

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՐԿՈՍ ՊԱՏԿԵՐԱՅԱՆ

(1651 — 1676)

Ժէ. Դարու երրորդ քառորդին Կ. Պոլսոյ մէջ նշանաւոր մանրանկարիչ մըն էր Մարկոս, որ ընդհանրապէս կը յիշուի իբրեւ ծաղկարար կամ պատկերահան: Հայրը կը կոչուէր Բարադամ: Մարկոս ամուսնացեալ էր, և իր որդին Գարրիէլ Դպիր հետեւեցաւ հօրենական արուեստին, և իր կարգին հանդիսացաւ անուանի նկարիչ մը:

Մաղկարար Մարկոս ծնած է Ժէ. Դարու սկիզբները: Իր կեանքի նախնական շրջանին մասին տեղեկութիւններ ի յայտ չեն եկած: Երեմիա Ձէլէպին իր Օրագրութեան մէջ կը պատմէ թէ Մարկոսը, 1656ին, մասնակից եղած է այն դաւադիր ձեռնարկին, որուն նպատակն էր կախարդական միջոցով մը ձեռքնել Եղիազար Վարդապետը (էջ 154):

Դաւադրութեան յայտնուելէն ետք երբ դաւադիրներու պետը պատիժ կը պաշտնայ Մարկոսին, սա կը փութայ երթալ Պոլսոյ՝ եղածները պատմելու Աստուածատուր Վարդապետին (էջ 159, ապրիլ 21). կը վերադառնայ Կ. Պոլիս մայիսի 8ին (էջ 172):

Նկարիչ Մարկոսի մասին իր բարձր գովեստին հետ, ոչ փաղաքական տողեր արձանագրած է Մարտիրոս Վրդ. Ղրիմեցի, իր Աստուածաշուանչին մէջ (Ձեռ. Ս. Թ. Թիւ 2561):

Ճիսի նկարող սորին, զարմանալի և անհաս արհեստաւորն Մարկոս, որ էր ի նոյն քաղաքէն Կոստանդնուպօլսոյ, թայց յոյժ ստասաց և խարուսիկ, և իբրեւ անյազ տղորուկ եկեր զամենայն զկեանս իմ, և ոչ ասաց շատ, ըստ առակաւորն բանի իմաստնոյն: — Հմմտ. Յուլիան Զեռադրաց Անկիւրիոյ, Բ. Ա. Կթղ. Կիլիկէսեան, Անթիլիաս, 1957, էջ 439-440:

Մաղկարար Մարկոս կը վախճանի 1676ին, Կ. Պոլսոյ մէջ, և կը թաղուի Պալլադիոյ Հայոց Գերեզմանատունը: Տապանաքարին վրայ արձանագրւում է.

Դամբարանս գեղազարդեալ,
որդի Բարադամի կոչեալ
ծաղկարար Մարկոսն աստ եղեալ,
հայր մեղայիւ սա ասացեալ.
Թվին ՌձԻՆ (1676):

— Տես Հայաստանի Կոչնակ, 1955, էջ 729-730, Գ. Բամպուքճեան:

Մաղկարար Մարկոսի ծաղկած և նկարազարդած ձեռագիրներէն կըրնանք յիշել հետեւեւները՝ ժամանակագրական կարգով.

1.— Աւետարան, դրուած Կ. Պոլիս, 1651ին, Լեհցի Տիրացու Յակոբ զրչի ձեռքով, Կեսարացի խաչատուր Երէցի համար: Նկարազարդած է Մարկոս ծաղկարար. — Ձեռ. Ս. Թ. Թիւ 1970:

2.— Աստուածաշունչ, օրինակուած 1654-1660 տարիներուն, Կ. Պոլսոյ մէջ, Ակնեցի Թամուր գրչի ձեռքով, Երեմիա Զէլէպիի մօրեղբոր մահտեսի Ամբակումի պատուէրով, ի վայելումն Յակոբայ կաթողիկոսի: Մաղկած է Մարկոս պատերազան.— Զեռ. Երեւանի, Թիւ 348:

3.— Աստուածաշունչ, օրինակուած է Կ. Պոլսոյ մէջ, 1654-1661 թուականներուն, գրչութեամբ Մելիսոն Երէցի, Եղիայի և Ազարիայի, Ղրիմեցի Մարտիրոս Վարդապետի համար: Նկարազարդումը կաաարած է Մարկոս պատկերաւան: Զմեռնային նաւարկութեան մը պատճառաւ գիրքը կը մնանուի և ծաղիկներուն ու զարդերուն մէկ մասը աւրուելով կը աղեղնայ: Ղրիմեցիին քանի մը տարի ետք կը դիմէ Մարկոս նկարչին և վերստին նորոգել կուտայ եղծուած խորաններն ու ծաղիկները: Ստացողին ընդարձակ յիշատակարանը կը կրէ 1670 թուականը, ուր ցաւած սրտով կը պատմէ Ղրիմեցիին իր տանն վեցամեայ վշտակիրութիւնը.— Զեռ. Ս. Ե. Թ. 2561:

4.— Մեկնութիւն Երզնգ Երզնյն Գրիգորի Նարեկացւոյ, ընդօրինակուած Յովհաննէս Երէցի ձեռքով, 1657ին, Կ. Պոլսոյ մէջ, Մարգիս Աբեղայի համար: Նկարները գծած է պատկերաւան Մարկոս.— Զեռ. Ս. Ե. Թ. 1552:

5.— Աւետարան, գրած և ծաղկած է Կ. Պոլսոյ մէջ, 1671ին, Վանեցի խոջայ Պօղոսի համար, ստանալով 200 դռչ.— Զեռ. Վենետիկէ, Թիւ 1987. Բաղմալէպ, 1950, էջ 277-278:

6.— Աստուածաշունչ, օրինակուած Կ. Պոլսոյ մէջ, 1676(?)ին, Թէքիրտաղցի Սարգիսի համար: Գրիչ՝ Նահապետ Ուրֆայեցի?: Մաղկումը՝ մասամբ Մարկոս պատկերաւանի ձեռքով.— Զեռ. Երեւանի, Թիւ 349:

7.— Խորհրդատետր, օրինակուած Տիրատուր գրչի ձեռքով, Կ. Պոլսոյ մէջ, Պատկերազարդող՝ Մարկոս պատկերաւան.— Զեռ. Ս. Ե. Թ. 2275:

8.— Խորհրդատետր, օրինակուած Տիրատուր գրչի ձեռքով, Կ. Պոլսոյ մէջ, Սաչատուր Երէցի համար: Մաղկող՝ Մարկոս պատկերաւան.— Զեռ. Ս. Ե. Թ. 2289

Այս երկու վերջիններուն թուականները չեն նշանակուած. յայտնի չէ թէ ի՞նչ մահէն քանի տարի առաջ նկարազարդած է զանոնք:

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ